

“İyi” er geç “vasat”ı kovacaktır

RIFAT N. BALI

İpek Çalışlar
Latife Hanım
Doğan Kitap, 2006, 517 s.

İpek Çalışlar'ın *Latife Hanım* biyografisi ile ilgili eleştirimi *Toplumsal Tarih* dergisinin Eylül sayısında yayınlamış, kitapta yer alan bol sayıdaki maddi hatayı sıralamıştım. Eleştirinin yayınlanmasından bir süre sonra *Vatan Kitap*'ta “Atatürk'ün hayatına giren iki kadını yazdılar ve çok sattılar” başlığıyla, Fikriye Hanım'ın biyografisini romanımsı bir üslupla kaleme alan *Gazi ve Fikriye*'nin yazarı Hıfzı Topuz ile İpek Çalışlar arasında gerçekleşen bir sohbetin bant çözümlemesi yer aldı. (Tolga Meriç'in yazısı, 15 Eylül 2006) Böylesi bir sohbetin ilginç ve faydalı olduğuna kuşku yok. Ancak biyografi yazmak gibi son derece zor bir alanda oldukça ilgi görmüş, satış rakamlarından da belli olduğu üzere çok başarılı olmuş iki yazarın bu sohbetini ilginç kılacak, araştırma yöntemleri, kaynaklara erişme imkânları, bir biyografide kurgu içeren bölümlere yer verilmesi gerekip gerekmediği, yer verildiği takdirde kurgu ile kurgu olmayan bölümlerin nasıl ayırt edileceği gibi hususların konuşulması mümkün iken, sohbet iki yazarın Latife Hanım ve Fikriye Hanım ile ilgili izlenimlerinin kâğıda dökülmesine dönüşmüş. Halbuki bu izlenimler *Gazi ve Fikriye* ile *Latife Hanım* kitaplarını okuyanlar için zaten malum idi. Mamafih bu sohbet tama-

mıyla yararsız değil ve en ilginç tarafı şu diyalog:

İpek Çalışlar (İÇ): Siz roman gibi yazıyorsunuz ama içinde bir sürü gerçek var. Ben rahatlıkla kaynak olarak kullandım kitaplarınızı.

Hıfzı Topuz (HT): “Kaynak olarak kullandım” diyorsun. Buna itirazım var. 220 kitap okumuşsun ama aralarında benim kitabım yok.

İÇ: Nasıl yok ?

HT: İki yerde almışsın beni ama kitaptan bahis yok. Sitem etmiyorum. Seni kutluyorum ve herkese öneriyorum kitabını.

İÇ: Ama çok şaşırdım. Çünkü kitabınız kaynak olarak durdu hep başucumda.

HT: Bana o izlenimi vermedi. Kaynakçada da adım yok.

İÇ: Kaynakçayı kendim hazırlayamadım, benim kolum kırılmıştı o sırada. Atlamış. Kıpırmızı oldum şimdi. Çünkü en çok yararlandığım kaynaklardan biri oldu kitabınız.

Bu diyalog birçok bakımdan yayın ve eleştiri âleminin sorunlarını bütün çıplaklığıyla ortaya koymakta. Bu sorunlar şöyle özetlenebilir:

Yukarıda alıntılanan diyalogda son derece ciddi bir hatadan bahsedilmekte: Bir eserden kaynak gösterilmeden faydalanılmış. Bunun Türkçesi intihaldir. İpek Çalışlar bütün samimiyetiyle, bunu bilinçli bir şekilde yapmadığını, maddi bir hata olduğunu “yüzü kızarak” ifade etmiş-

tir. Bu ifadesinin samimi olduğuna inanmamız lazım. Ancak kaynakça, dizin hazırlama konusunda her türlü yazılımın mevcut olduğu günümüzde "intihal" gibi ağır bir suçlama ile karşı karşıya kalmamak için araştırmacı ve bilhassa yayınevlerinin olağanüstü dikkatli ve titiz olması şarttır. Böylesine ciddi bir hataya rağmen Hıfzı Topuz, İpek Çalışlar'a bu "unutkanlığından" dolayı bir sitemde bulunmadığını, tam aksine *Latife Hanım* kitabını herkese tavsiye ettiğini belirtmekte. Madem öyle, o zaman Hıfzı Topuz neden bu "unutkanlığa" dikkat çekmeyi uygun gördü? Bu sorunun cevabı, entelektüel âlemin kitap eleştirisinden ne anladığında gizlidir.

Türkiye'de kitap eleştirisinden anlaşılana methiyedir. Herhangi bir eseri eleştirel bir gözle incelemek hemencecik şahsileştirilmekte, eleştirilen ile eleştirilen yazar arasında şahsi bir husumetin, kıskançlığın, eski bir hesaplaşmanın var olduğuna ve dolayısıyla söz konusu eleştirinin bu nedenle kaleme alındığına inanılmaktadır. Eleştirilerin değerlendirilmelerinde etkili olan bir diğer husus ise, entelektüel âlemin resmi tarihçi-gayri resmi tarihçi-Kemalist-İkinci Cumhuriyetçi şeklinde şematik olarak özetlenebilecek bir ideolojik ayrışmaya uğramasıdır. Eleştirilen eser "resmi tarih söylemi"nin dışında bir üslupla kaleme alınmış ama vasıflı bir eser olmadığı gerekçesiyle eleştirilmiş ise eleştirilen, entelektüel âlemin ideolojik ayrışmasından dolayı kendisini aniden "resmi tarihçi" sıfatıyla anılan cephede bulmakta ve eleştirisi kale alınmamakta.

İpek Çalışlar, Hıfzı Topuz'un *Gazi ve Fikriye* kitabını kaynak olarak kullandığını belirtmiştir. Ancak *Gazi ve Fikriye* örneğinde olduğu gibi, kurgu ile gerçekliğin harmanlandığı kitapların bilimsel eserlerde kaynak olarak kullanılmaları yöntem olarak yanlıştır. Biyografiler ve bilimsel eserlerin kaynakları bilimsel eserlerdir. Kurgu ile gerçekliğin harmanlandığı, neyin kurgu, neyin gerçek olduğu belli olmayan eserlerin kaynak eser olarak dikkate alınmaları ancak ve ancak alıntılanan bölüm veya bölümlerin bilimsel kaynaklarla doğrulanmaları halinde mümkündür.

Kitap yazmak ve yayınlamak uzun soluklu ve ciddi bir uğraştır. Ciddi olduğu kadar bir takım işidir de. Bu takımında araştırmacı, araştırmacıya destek veren araştırma asistanları, metinde geçen olayların, tanıkların ve mekânların doğruluklarını kaynaklarla karşılaştırarak kontrol eden muhteva kontrol editörleri, ilk ve son okuma editörleri ve musahhihler yer alır. Türkiye'ye hâkim olan "burası Türkiye canım, burada araştırma bu kadar yapılır, kitap böyle yayınlanır," anlayışıyla kitaplara imza atmak ve yayıncılık yapmak şu anda geçerli olan zihniyet. "Hatasız kul olmaz" misali, "hatasız kitap olmaz" düsturu da entelektüel entelijansiyaya ve yayıncılık piyasasına hâkim anlayış. Ancak şunu unutmamak lazım. Serbest piyasa kuralları eninde sonunda yayıncılık piyasasına da egemen olacak, tüketici, yani okur bilinçlenecek, "iyi" veya "mükemmel" yazar ve yayınevleri, "vasat" veya "kötü" yazar ve yayınevlerine yaşama şansı bırakmayacak, onları merkezden alıp asıl yerleri olan kuytu kıyılara, kuytu köşelere yerleştirecektir. Medya çalışanları nezdinde tesis edilen mükemmel ilişkiler ağının desteğiyle her türlü vasıfsız eserin iletişim mecralarını işgal etmeye devam etmesine rağmen, bu dönüşüm gerçekleşecektir. Sadece bir zaman meselesidir. ♦

